

Riktlinjer för parboende och medboende inom vård- och omsorgsboende

Bakgrund

Den 1 november 2012 infördes en ny bestämmelse i 4 kap 1 b § Socialtjänstlagen (SoL), ett beslut som innebär att *äldre* som varaktigt sammanbott ska kunna fortsätta bo tillsammans även när den enes behov kräver vårdboende. I samband med införandet av parboendegaranti ändras även 18 § Hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Förändringen innebär ett förtydligande av att ansvaret för hälso- och sjukvård i särskilda boendeformer endast omfattar den som efter beslut av kommunen beviljats insatsen vård- och omsorgsboende enligt 4 kap. 1 eller 2 § SoL. Vårdboendens personal kan dock vid behov utföra medboendes hemsjukvårdsinsatser.

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19200/2013-9-16.pdf>

Mot bakgrund av införandet om parboendegaranti, finns ett behov av att Timrå kommuns Stöd-vård och omsorg fastställer riktlinjer för ärendehantering som avser bistånd, avgifter, hemsjukvård och verkställighet av boendebeslut.

Målgrupp

Parboendegaranti avser personer som är fyllda 65 år eller äldre, som har beviljats eller beviljas bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL, motsvarande vård- och omsorgsboende.

Medboende

Medboende avser make, maka, sambo, registrerade partner, som flyttar till vårdboende *utan eget biståndsbeslut* om vård- och omsorgsboende. Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (1 § första stycket sambolagen). Personerna i fråga ska vara överens om önskan att sammanbo på vårdboendet. Paret ska också *varaktigt ha sammanbott* innan flytten till vårdboende aktualiserades, eller om den ena parten redan bor i ett sådant boende ska paret dessförinnan varaktigt ha sammanbott. Det ska således inte vara fråga om en sammanlevnad av kortvarigare karaktär.

För bedömning om paret varaktigt har sammanbott, ska hänsyn tas till helheten i det enskilda fallet, någon tidsaspekt kan alltså inte anges. Förekomsten av gemensam permanentbostad och ett gemensamt hushåll och/eller gemensam folkbokföringsadress är faktorer som skall vägas in i bedömningen.

Ansökan om parboende

Enskild som beviljas vård- och omsorgsboende kan också ansöka om medboende, det vill säga att den medboende flyttar med till vårdboende utan att själv ha behov av sådan boendeform. Det är också möjligt att den som redan bor inom vård- och omsorgsboende kan ansöka om medboende.

Vid utredning svarar biståndshandläggaren för att utreda den sökandens vilja och inställning till medboende. Biståndshandläggaren ska noggrant överväga/pröva att de parter som omfattas av ansökan delar uppfattning om bosättning i gemensamt vårdboende, att deras ställningstagande är väl övervägt och att parterna är införstådda i eventuella följder som kan uppkomma av detta.

I samband med ansökan om medboende ska de sökande informeras om hur medboendes hyresförhållande och besittningsrätt påverkas vid situationer som medför ett upphörande av medboendebeslut. Det är således viktigt att medboende som vid eventuell individuell behovsbedömning inte är i behov av vårdboende redan inledningsvis är införstådd med vad som gäller innan hyresförhållandet inletts. Både den sökande och den medboendens uttalade viljor måste vara säkerställda.

Medboende bör sålunda göra en noggrann övervägning inför ett eventuellt fortsatt sammanboende i ett vårdboende, innan denne fattar ett definitivt beslut om att avveckla sitt aktuella boende. Om endast den ena parten vill sammanbo, finns det inga förutsättningar för att bifalla en sådan ansökan.

Att överklaga biståndsbeslut

Den som är part i ärendet kan alltid överklaga ett beslut som går denne emot. Detta innebär att avslagsbeslut om parboende kan överklagas. Part i medboendeärenden är endast den person som ansöker om, eller kommer att beviljas vård- och omsorgsboende.

Skäl för avslag kan vara att den sökande inte bedömts bo eller varaktigt sammanbott med medboenden, eller att parterna inte är överens om att bo tillsammans. Enligt rättspraxis ska socialtjänsten vid bedömning av om sökanden har rätt till sökt bistånd ta hänsyn till en rad olika aspekter och utifrån dessa göra en helhetsbedömning.

Dokumentation

Regler för dokumentation avser inte den medboende. Detta innebär att ansökan om medboende öppnas i den biståndssökandes personakt. Om den medboende har egen personakt, exempelvis som följd av beviljade biståndsinsatser som utförs av vårdboendet sker dokumentation i dennes akt. I vissa situationer kan den medboende behöva omnämnas i dokumentationen för den andra personen. Motsvarande tillämpning gäller även för individuell plan enligt 2 kap 7 § SoL och 3 f § hälso- och sjukvårdslagen.

Den medboendes rätt till insatser

För medboende fattas inget beslut om plats inom vård- och omsorgsboende. Om medboenden emellertid har ett behov av insatser inleds en ansökan via biståndshandläggaren på samma sätt som i ordinärt boende och avgift tas ut enligt hemtjänsttaxa. Skillnaden är att verkställigheten görs av respektive vårdboende efter att biståndshandläggaren beslutat om hemtjänstinsatser i vård- och omsorgsboende för den medboende. Vissa insatser såsom avlösarservice kan ej beviljas. Beslutade hemtjänstinsatser till den medboende utförs av personalen på boendet.

Förändrade förhållanden för den medboende

Den medboendes situation och behov kan förändras under parboendetiden. Det är således viktigt att vård- och omsorgsboendet åläggs att med medboendens medgivande meddela förändringar av insatser till biståndshandläggare. Ansökan om förändrat behov av insatser hanteras i vanlig ordning enligt Socialtjänstlagens bestämmelser för utredningsförfarande.

Om den medboende under parboendetiden önskar vård- och omsorgsboende för egen del, ansöker den enskilde om vård- och omsorgsboende till biståndshandläggare. Beviljas ansökan om bistånd upprättas ett nytt hyreskontrakt med den enskilde som är brukligt vid vårdboende. Sedan 2006 finns reglerat i 2 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937) att i de fall makar, sambor eller registrerade partner båda är i behov av boende i vård- och omsorgsboende, ska med skälig levnadsnivå förstås att båda parter bereds plats i samma boende, om parterna begär det.

Serviceinsatser

Som gifta har makar enligt äktenskapsbalken vissa skyldigheter gentemot varandra. Det handlar exempelvis om att fördela utgifter och sysslor mellan sig och att samarbeta för att vårda hem och barn. Det innebär att makar har ett gemensamt ansvar för ekonomi och skötsel av hemmet, till exempel tvätt, städ och inköp. Någon omvårdnadsplikt finns däremot inte. Vid parboende måste bedömningen göras utifrån hela hushållet, och sysslorna ska kategoriseras utifrån vilka som ingår i det gemensamma ansvaret och vilka som ska omfattas av biståndsbeslutet. Vid biståndsbedömning om serviceinsatser gäller samma villkor oavsett om paret är gifta eller sambo. Även i parboende bedöms sambor och makars ansvar på samma sätt.

Måltider

Den medboende svarar själv för att på egen hand tillreda och bekosta sina måltider. Här bör också i bedömningen beaktas att make/makar/sambo enligt äktenskapsbalken har ett hushållsgemensamt ansvar, varvid aktiviteter som rör mathållning bör ses som ett ansvar som åligger båda parter. Om den medboendes behov av hjälp till aktiviteter som rör måltider förändras skall den medboende vända sig till biståndshandläggare för att ansöka om bistånd för ändamålet. Eventuell extra köksutrustning för enskilt bruk bekostas av den medboende. Utrustning som ingår i bostaden kan dock nyttjas av båda parter.

Trygghetslarm

Om den medboende har ett behov av trygghetslarm i Vård- och omsorgsboende skall denne till biståndshandläggare ansöka om sådant.

Hälsa- och sjukvård

I samtid med införandet av parboendegarantin i socialtjänstlagen, förtydligas i 18 § hälso- och sjukvårdslagen, HSL, vad som omfattar kommunens hälso- och sjukvårdsansvar. Ändringen förtydligar att kommunens hälso- och sjukvårdsansvar i vård- och omsorgsboende avser den som efter beslut av kommunen (biståndsbeslut) bor i en sådan boendeform. Om den medboende har behov av hälso- och sjukvårdsinsatser skall den medboende hänvisas till primärvårdens vårdcentraler. Kostnader för läkarvård och mediciner bekostas av den medboende.

Timrå kommun ansvarar för hemsjukvårdsinsatser upp till och med sjuksköterskenivå enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Detta avser dock endast personer som är folkbokförda i kommunen. Bedömning om behov av hälso- och sjukvårdsinsatser utförs av vårdboendets legitimerade personal (sjuksköterska, distriktsköterska, paramedicinare) utifrån ”tröskelprincipen”. Detta betyder att, om en person själv eller genom annat stöd kan ta sig till närliggande sjukvårdsenhet, åligger inte ansvar för sjukvården kommunens hemsjukvård. Vård- och omsorgsboendets legitimerade personal, motsvarande sjuksköterska, arbetsterapeut eller fysioterapeut ansvarar gemensamt för bedömning av ansvarsgränser kommunens invånare.

Avgifter för den medboende

Av 8 kap SoL framgår att kommunens får ta ut avgifter för stöd- och hjälpinsatser. Medboende betalar hyra samt hel avgift för måltider förenligt med gällande biståndsbeslut och avgiftsbestämmelser.

Hyresförhållanden för den medboende

Om parboendeförhållandet av någon anledning upphör, exempelvis på grund av byte av boställningsort, den ena parten avlider eller om den medboende väljer att flytta från vård- och omsorgsboendet, upphör parboendebeslutet från det datum som händelsen inträffar. Besittningsrätten avtals bort via Hyresnämnden innan hyresförhållandet inletts i enlighet med kommunens rutiner.

Information till den medboende

Den medboende måste tidigt informeras om förutsättningarna för parboendet. Information som rör medboende delges i första led via biståndshandläggare i samband med att enskild ansöker om bistånd för medboende. Information som skall föras fram är dels vad som gäller om den som har biståndsbeslutet avlider, dels hur det praktiskt fungerar i boendet, att den medboende skall vända sig till primärvården vid eventuella behov av medicinska insatser, eller insatser av rehabiliterande karaktär. Informationen bör ges både muntligen och skriftligt, med en bekräftelse på att den medboende tagit del av gällande bestämmelser/avtal. Informationen ska också genom boendesamordnare förtydligas i samband med att den medflyttande erbjuds boende inom vård- och omsorgsboende.

Det kan vara svårt för den medboende att hitta ett nytt boende om makan/maken/sambon avlider och den medboende måste flytta från vård- och omsorgsboendet. Den medboende bör därför rekommenderas till att behålla sitt ordinarie boende om det är möjligt. Förvaltningen måste vara mycket tydlig på denna punkt.

Möjlighet att provbo i två månader

Att flytta till ett vård- och omsorgsboende är en stor omställning och det måste därför finnas möjlighet för den medboende att provbo i upp till två månader. Under provboendetiden medtar den medboende egen säng och betalar alltså inte för sovplats. Provboende sker innan beslut om medboende fattas. Ett annat alternativ till provboende är att den part som beviljats boende först flyttar in i vård- och omsorgsboendet. Personen får därigenom möjlighet till att ”installera sig” i den nya bostaden och den medboende ges därtill möjlighet att bilda sig en uppfattning om boendesituationen och de förutsättningar som finns inom ramen för vård- och omsorgsboendet.

Om den sökande tackar nej till erbjudet boende

Den sökande eller dennes ställföreträdare är endast den som anses som part i ärendet och är således den som kan ta beslut om att fransäga erbjudande om vård- och omsorgsboende. Om behovet av insats kvarstår efter att den enskilde tackat

nej till erbjudande om vård- och omsorgsboende kan beslutet inte anses verkställt. Beslutet anses verkställt först när den enskilde tackat ja till den erbjudna bostaden och flyttat till boendet. Att den enskilde tackat nej till boendet behöver inte innebära att förutsättningarna för biståndsbeslutet har förändrats. Om den enskildes behov kvarstår, ses beslutet som icke verkställt. Nämnden kan därför inte återkalla de gynnande beslutet enbart mot bakgrund av att den enskilde tackat nej till erbjuden bostad.

Om den enskilde tackar nej till erbjudet boende skall detta genom boendesamordnare dokumenteras och orsak ska meddelas till biståndshandläggare. Biståndshandläggare som genomfört utredning om vård- och omsorgsboende svarar för att följa upp beslutet och ska efter samtal med den part det berör ånyo bedöma om behov av bistånd kvarstår. Om biståndshandläggare efter uppföljning konstaterar att behovet är oförändrat, det vill säga att behovet inte kan tillgodoses i den ordinära bostaden dokumentaras detta och meddelas boendesamordnare. Om skäl till beslut för vård- och omsorgsboende inte längre kvarstår finns emellertid fog för att nämnden avslutar ärendet. Utredning om vård- och omsorgsboende stängs från aktuellt datum och antecknas i den enskildes journal. Av dokumentation ska framgå när och av vilka skäl insatsen har avslutats (jfr 6 kap. 3§ AR SOFS 2006: 5).

Utformning av bostaden

Det finns inte reglerat hur ett boende som används för parboende ska vara utformat mer än att det ska motsvara en skälig levnadsnivå, att paret ska känna att de sammanbor och att det så långt det är möjligt motsvarar den sökandes önskemål. Den sökande kan alltså inte ge anspråk på att boendet utformas på ett visst sätt. Personer som flyttar till vård- och omsorgsboende svarar själva för att med eget bohag/egna tillhörigheter möblera bostaden.

I egenskap av arbetsgivare har Timrå kommun ett ansvar för medarbetarnas/personalens arbetsmiljö. Med hänsyn till detta och boendets fysiska utformning, är det inte givet att alla boenden är lämpade för parboende.

Den som har beviljats vård- och omsorgsboende hyr sin bostad och tecknar hyreskontrakt för denna. Av Jordabalken 34 § har makar och sambor besittningsskydd trots att de båda inte står som hyresgäster. En förutsättning för att bo som medboende inom ett vård- och omsorgsboende är att personen i samband med att hyresavtal tecknas, även undertecknar en blankett om *avstående från besittningsskyddet*. Detta beror på att enbart personer med ett biståndsbeslut som fastslår behov av särskilt boende får bo i sådan boendeform.

Den medboende får därmed inte bo kvar inom vård- och omsorgsboende om personen med biståndsbeslut för boende avlider. Ett frånträde från besittningsrätten kräver hyresnämndens godkännande. (www.hyresnamnden.se) På blanketten ska anges ”annan orsak” samt motivering till vilken orsak det är. Avstående är giltigt i fyra år.

När hyresförhållandet utgår

När hyresförhållanden mellan den som står på kontraktet (som har det biståndsbedömda behovet) och hyresvärden upphör, har den medboende inte rätt att bo kvar i bostaden. Detta skall vara tydligt klargjort från början, innan paret tar ställning till medflytt. Information lämnas om detta både muntligt och skriftligt. När hyresförhållandet mellan den som har det biståndsbedömda behovet, hyresgästen, och hyresvärden upphör, skall den medboende flytta ut inom 3 månader.

Information om parboendegarantin

Att vara medboende

Den som är medboende har inget eget beslut om bistånd till bostad inom vård- och omsorgsboende och har inte beviljats några insatser inom sådant boende. Däremot har den som har ett beslut om vård- och omsorgsboende även beslut om att kunna få bo tillsammans med sin närstående inom ett vård- och omsorgsboende.

Enligt äktenskapsbalken har makar/sambo vissa skyldigheter gentemot varandra. Sådana skyldigheter handlar exempelvis om att fördela utgifter och sysslor mellan sig och att samarbeta för att vårda det gemensamma hushållet. Det innebär att makar har ett gemensamt ansvar för ekonomi och skötsel av hemmet, exempelvis tvätt, städning, inköp och mathållning. Någon skyldighet att vårda varandra enligt lagen finns däremot inte.

Personalen inom vård- och omsorgsboendet är dimensionerade efter de som bor i boendet, och har biståndsbeslut. Den medboende, som inte har ett biståndsbeslut, ska därför i huvudsak ta hand om sig själv som om det hade varit i det egna hemmet. Det innebär att den boende själv ska bidra med att sköta den gemensamma bostaden. Om den medboende behöver hemtjänst görs en ansökan om bistånd till biståndshandläggare. Om den medboende bedöms vara i behov av insatser, utförs dessa av personalen inom vård- och omsorgsboendet. Den medboende omfattas inte heller av kommunens skyldighet att erbjuda insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen utan den medboende söker hälso- och sjukvård hos primärvården. Kostnader för egen läkarvård och läkemedel bekostas av den medboende.

Innan ni beslutar er för att bo gemensamt i vård- och omsorgsboende

En fördelaktig möjlighet är att du som beviljats vård- och omsorgsboende först flyttar till boendet. På så vis ges du som har medboendebeslut möjlighet att bekanta dig med den nya miljön, betänka ditt beslut och ta ställning till den nya boendeformen. Möjlighet finns också till att prova att bo tillsammans inom vård- och omsorgsboendet under två månader. Därefter måste den medboende ta ett eget beslut om att slutgiltigt flytta in på boendet. Under tiden för provboende medtar den medboende egen säng samt bekostar på egen hand de utgifter som omfattar hushållet. Om den medboende har beviljade hemtjänstinsatser betalas avgift enligt gällande taxa.

Vad händer om den medboende blir ensam?

När den biståndsberättigande personen avlider upphör med omedelbar verkan den medboendes beslut om rätten att få bo tillsammans i Vård- och omsorgsboende. Detta innebär att den medboende inte längre har rätt att bo kvar i vård- och omsorgsboendet, hyresavtalet är därmed uppsagt. När hyresavtalet är uppsagt måste den medboende flytta ut inom 3 månader. Det är därför viktigt att noggrant ha tänkt igenom situationen och ha en plan för en framtida boendeform.

Information om parboendegaranti

Du som är 65 år eller äldre, och redan bor eller har fått plats på ett Vård- och omsorgsboende har fortsatt rätt att sammanbo med din maka/make/sambo som du bodde med innan du flyttade in på boendet. Detta förutsätter att ni som par bott tillsammans under en längre period, och att ni båda vill fortsätta bo tillsammans. Biståndshandläggaren utreder ansökan och fattar beslut om vård- och omsorgsboende, därtill beslut om medboende.

Den maka/make/sambo som flyttar med till vård- och omsorgsboendet (den medboende) får sköta sig själv på samma sätt som om han eller hon bott kvar hemma i eget boende. Om behov av hjälp skulle uppstå har medboende möjlighet att ansöka om hemtjänstinsatser på boendet. Skulle du som medboende på grund av omfattande omvårdnadsbehov själv vara i behov av bistånd till vård- och omsorgsboende ansöker du om sådant till biståndshandläggare. Om din make/maka/sambo avlider är det emellertid inte säkert att boende erbjuds i samma bostad

När den medboende flyttar in på vård- och omsorgsboendet får han eller hon skriva på en blankett som innebär att, om makan/maken/sambon avlider eller avsäger sig insatsen, måste den medboende flytta ut inom 3 månader. Därför rekommenderas du som medboende att behålla ordinarie boende om det är möjligt. Det finns möjlighet för maka/make/sambo att den som har biståndsbeslut för boende först flyttar in till boendet för möjlighet till att den medboende ges betänketid innan ni beslutar er för att bo tillsammans inom vårdboendet. Det finns också möjlighet att ni provbor på vård- och omsorgsboendet upp till två månader innan du/ni tar ett slutgiltigt beslut om inflyttning till boendet.

Härmed intygas att undertecknad tagit del av Timrå kommuns skriftliga underrättelse ”Information om parboendegarantin”.

Ort och datum,

Namnteckning
Namnförtydligande